

## A külföldi valuták leértékelése.

A valuták valószerű értékelése csak szabad nemzetközi forgalomban alakulhat ki. A háborúelőtti stabil valuták értékének kifejlődése ilyen szabad légkörben volt lehető, ellentétben a háború utáni időkkel, mikor nemzetközi politikai gátlások egyfelől tisztán gazdasági alapon fekvő államközi kereskedelem kialakulását akadályozták, másfelől a gazdasági önellátás rendszerének kialakításához vezettek. Ekképen a politikai, tehát idegen elemekkel telített nemzetközi forgalom képtelen lett arra, hogy a valuták valóságos értékét kifejezze, úgy, hogy az összes hatalmak a háborút közvetlenül követő időben bekövetkezett pénz-elértéktelenedését huzamosabb kifejlődés után bár, de biztosan követte a győztes és semleges államok valutájának ingadozása oly értelemben, hogy a nemzetközi áralakulás és valutaértékelés között a forgalmat akadályozó egyenetlenségek voltak észlelhetők.

Igy történt, hogy az 1925. évi fontstabilizálás a haladó eseményeket már lekéste és nyilvánvalóvá vált, hogy a magasra értékelt font egyrészt a külföldi fizetési kötelezettségek tekintetében ró nagy terhet az államra, másrészt a termelési költségek (adók, bérek, kamat) nagysága folytán csökkenti az angol termelés versenyképességét. E belátás eredményeképen 1931-ben következett be a fontnak az aranyalaptól való elválása.

*Dr. Max Sokal* szerint<sup>1)</sup> a fontnak az aranytól való elválása azt jelenti, hogy a magángazdaságnak megszűnt az a joga, hogy az aranyat valutaszabályozó gyanánt használja. Nem az országból országba való aranszállítás magángazdasági szervezetének működése szabályozta a valuta aranyértékét, hanem az intézkedés joga a valutaállandósági alap mint döntő szervre hárult, melyet mint ahogy különböző esetekben tapasztaltuk, többször vettek igénybe akkor, amikor a font árfolyamát irányítani kellett.

Angolország példáját nem a gazdasági kényszer hatása alatt, hanem az Angliával való közjogi és illetve szoros gazdasági kapcsolataik miatt magukévá tették Brit-India, Kanada, Ausztrália, Uj-Zéland, Portugália, Svédország, Norvégia, Dánia, Finnország és Délafrika. Ezek alkották a fontblokkot.

1933-ban következett be, nyilván Anglia példájára a dollár leértékelése. Ennek következménye az lett, hogy megalakult az aranyblokk, melynek kifejezett tagjai Franciaország, Hollandia, Belgium, Olaszország és Svájc lettek. Ideszámíthatók még Lengyelország és Csehszlovákia. Az aranyblokk tagjai a fontblokk

<sup>1)</sup> Währungsombau des Goldblock. Oesterreichische Zeitschrift für Bankwesen. I. 5/6. Ebből a munkából egyéb adatokat is merítettem.

álláspontjával ellentétben az aranystandard fenntartását feltétlenül szükségesnek tartották. E blokk tagjai közül Belgium a valutáját már 1935-ben leértékelte.

Míg a fontblokkhoz tartozó államokban az aranyhoz viszonyított árakhoz képest árcsökkenés következett be, az aranyblokkhoz tartozó államokban viszonylagosan magas lett az árszínvonal, ami az államközi áruforgalom révén az aranyblokkhoz tartozó államokban a külkereskedelmi forgalom, majd a termelés csökkenéséhez vezetett. A helyzet megmentése érdekében tehát alkalmazkodniok kellett a velük gazdasági kapcsolatban álló államok árviszonyaihoz, ami csak az értékviszonyok megváltoztatása útján volt lehetséges. Ennek egyedüli módja az aranystandard megtagadása volt.

### Franciaország.

A közelmúltban lefolyt valutaértékelések sorozatát az aranyblokk legerősebb tagja, Franciaország nyitotta meg. A leértékelés okai itt is mint más államban, hasonlítottak az angol font leértékelésének okaihoz, amennyiben a túlértékelt frank a külfölddel szemben való versenyképességet feltételező jövedelmező termelést megakadályozta és méreteiben egyre fejlődő gazdasági válságot idézett elő. A francia ipari termékek a világpiaci árszínvonalat 12—15% -kal haladták meg, az 1930. év első felének kereskedelmi mérlege 4.8 milliárd frank szenvedő egyenleggel zárult az előző év első felének 2.7 milliárd frank passzivitásával szemben, 1935. szeptember 27-étől 1936. szeptember 25-ig pedig a Banque de France aranyállománya 21.8 milliárd frankkal csökkent.\*)

A frank leértékelése előtt Franciaország, Angolország és Amerika közös nyilatkozatot tettek közzé, melynek szövege a következő:

1. Az Egyesült Államok kormánya a brit és francia kormánnyal való tanácskozás után mindkettőhöz csatlakozik ama közös kívánság nyilvánítása tekintetében, hogy olyan viszonyok elérésére kell törekedni, melyek a békét biztosítják és leghatásosabban segítik elő azt, hogy a nemzetközi gazdasági vonatkozások újból rendbe jöjjenek, hogy továbbá olyan politikát kövessen, mely a világ jólétének előmozdítására és a népek életszínvonalának emelésére alkalmas.

2. Az Egyesült Államok kormányának természetesen kötelessége, hogy nemzetközi valuta vonatkozásaiban az amerikai gazdasági fellen-

---

\*) A szerkesztőség kívánatra készséggel bocsátja t. előfizetőink rendelkezésére a cikkben idézett külföldi jogszabályokat eredeti szövegükben.

dülés követelményeinek megfelelő politikát tartson szem előtt, csak úgy, mint ahogy Franciaország és Nagybritannia kormányainak is megfelelő megfontolásokkal kell számolniuk. Az Egyesült Államok kormánya felhasználja ezt az alkalmat ama szándékának újabb kifejezésére, hogy az utóbbi években követett politikáját folytatni fogja. E politikának állandó célja a nemzetközi forgalom rendszerében a lehető legnagyobb egyensúly fenntartása, és a lehetőséghez képest annak elkerülése, hogy valamely amerikai valuta-intézkedés folytán e rendszer bármely megzavarása bekövetkezzék. Az Egyesült Államok kormánya osztja Franciaország és Nagybritannia kormányainak azt a meggyőződését, hogy e két célnak irányított politika folytatása hasznára lesz annak a célnak, melyre minden kormánynak törekednie kellene.

3. A francia kormány közli az Egyesült Államok kormányával azt a véleményét, hogy a legfontosabb valutáknak elérni kívánt állandósága szilárd alapon nem biztosítható addig, míg a különböző gazdasági rendszerek között az állandó egyensúly helyre nem állott, minek folytán elhatározta, hogy a francia parlamentnek a francia valuta újból való szabályozását fogja javasolni. Az Egyesült Államok kormánya, valamint a brit kormány ezt az elhatározást abban a reményben üdvözölték, hogy a nemzetközi gazdasági vonatkozásokat szilárdabban fogja megalapozni. Az Egyesült Államok kormánya a brit és francia kormányok előtt egyuttal kijelenti azt a szándékát, hogy alkalmas és rendelkezésre álló eszközökkel továbbra is azon lesz, hogy a nemzetközi forgalom alapjainak minden olyan megzavarását lehetőleg kerülje, melyet a szándékolt újból való szabályozás idézhetne elő. Az Egyesült Államok kormánya, amennyiben az említett cél eléréséhez szükséges lesz, a két kormánnyal és azok hivatott képviselőivel való tanácskozásokra fog törekedni.

4. Az Egyesült Államok kormánya Franciaország és Nagybritannia kormányaival együtt mindezenfelül meg van győződve arról, hogy a fent vázolt politika sikere kapcsolatos a nemzetközi kereskedelem kiterjesztésével. Az Egyesült Államok kormánya különösen hangsúlyozza azt, hogy haladéktalanul intézkedni kell a tekintetben, hogy a jelenlegi kontingens- és devizagazdálkodási rendszer fokozatosan korlátozassék, hogy végül teljesen megszűnjék.

5. Az Egyesült Államok kormánya Franciaország és Nagybritannia kormányaival együtt a többi állam közreműködését is kívánja e nyilatkozatban megállapított politikai megvalósítása céljából és reméli ezeknek az államoknak közreműködését. Az Egyesült Államok kormánya számít arra, hogy egy ország sem kísérli meg azt, hogy valutaversengés révén indokolatlan előnyökre tegyen szert és ezáltal hátráltassa az állandó gazdasági vonatkozások elérésére irányuló törekvéseket, melyek elősegítése a három kormány célja.

1936. szeptember 26-án lépett hatályba a francia frank leértékeléséről szóló törvény, melynek szövege a következő:

### *Pénzértékelőtörvény.*

#### *I. cím.*

*1. cikk.* Az 1928. június 25.-i pénzértékelőtörvény 2. és 3. §-a rendelkezéseinek alkalmazása felfüggesztetik.

*2. cikk.* A franknak, a francia pénzegységnek új aranytartalma minisztertanácsban lesz utólagosan megállapítva; a frank súlya nem lehet alacsonyabb, mint 43 milligramm, sem magasabb, mint 49 milligramm 900/1000 finomságú aranyban.

A Banque de France bankjegyei aranyra való beváltásának feltételeit minisztertanácsi határozat fogja megállapítani.

*3. cikk.* Mindaddig, míg az előző cikkben előrelátott határozat nem jelenik meg, egy valutaállandósági alap lesz hivatva szabályozni a frank és a külföldi devizák közötti viszonyt, fenntartva a frank paritását az aranyhoz való viszonyban az ugyane cikkben megállapított korlátok között.

A valutaállandósági alapot a Banque de France kezeli az államkincstár számlájára és felelőssége alatt. Működésének feltételeit a Banque de France kormányzója fogja megállapítani a pénzügyminiszter által adott általános utasítás keretei között.

A Banque de France-nak joga lesz aranyat és külföldi devizákat venni és eladni a valutaállandósági alap részére.

*4. cikk.* Az a megállapodás, amely a pénzügyminiszter és a Banque de France kormányzója között 1936. szeptember 25-én létrejött, megerősítették.

Ez a megállapodás bélyeg és illetékmentes.

*5. cikk.* Aranyban és külföldi devizában lévő készletek, melyek ezidőszert Algír és a gyarmati és protektorátus alatt álló államok bankjainak birtokában vannak, újraértékelésnek tárgyát képezik, ami ugyanazon feltételek mellett lesz végrehajtva, mint amínöket az előző cikkben említett megegyezés állapít meg.

A pénzügyminiszter jogosítva van arra, hogy a szóbanlévő emissiók bankokkal olyan megegyezéseket kössön, melyek azokat a feltételeket állapítják meg, amelyek mellett az állam megkapja e visszaértékelésből származó többletértékeket.

*6. cikk.* A frank új meghatározása nem alkalmazható azokra a nemzetközi fizetésekre, melyek a jelen törvény kihirdetése előtt frankban köttettek. E nemzetközi fizetések szempontjából a francia pénzegység annak az érmetörvénynek megfelelően lesz megállapítva, mely Franciaországban akkor volt érvényben, mikor a fizetés alapjául szolgáló szerződés köttetett.

Nemzetközi fizetésnek az a fizetés tekintendő, mellyel oly szerződés teljesítettik, mely valamely összegnek egyik országból a másik országba való kettős átutalását vonja maga után.

Nem tekinthetők olyanoknak, melyek nemzetközi fizetési jellegűket elvesztették, azok a címletek, melyek a jelen törvény kibocsátása előtt lettek kibocsátva és melyek csere vagy transzaktió tárgyát képezték az adósok és hitelezők között.

**7. cikk.** Törvényhozási alapszabály vagy ellenkező szerződési intézkedések nem akadályozzák, hogy az algiri és gyarmati emissziós bankok a francia frankot a maguk készleteiben szerepeltethessék.

**8. cikk.** Az aranyrudakban, -tömbökben és aranypénzekben kötött ügyletek a Banque de France engedélyének vannak alávetve. E rendelkezésnek mindennemű megszegése az ügyleti arany értékével egyenlő összegű pénzbírsággal fog büntettetni.

A Banque de France engedélye nélkül az aranypénznek, aranyrudaknak és aranytömböknek úgy a behozatala, mint kivitele tilos. Ennek a tilalomnak megszegése a vámtörvényben meghatározott büntetések hatálya alá esik.

E cikk első bekezdésében meghatározott engedélynek azokban az esetekben lesz helye, mikor az aranyra szóló ügyletet kereskedelmi vagy ipari szükségletek indokolják.

Amíg a 2. cikk 1. bekezdésében jelzett rendelet meg fog jelenni, a jelen cikk rendelkezései rendeleti úton felfüggeszthetők.

**9. cikk.** Az 1936. szeptember 25.-i rendeletnek ama rendelkezései, melyek a kereskedelem bizonyos áruiból és más kereskedelmi kötelezettségekből eredő fizetések elhalasztására irányulnak jóváhagyatnak.

## II. cím.

### *Aranybejelentés és a nyereszkehdés elleni rendelkezések.*

**10. cikk.** Minden Franciaországban lakó természetes és jogi személy, aki 1936. szeptember 20.-án aranyrudak-, tömbök- és aranyérmék tulajdonosa, ezeket 1936. november 1-ig a Banque de France-nak átengedheti a valutaállandósági alap számlájára 1 frankot számítva 65.5 milligramm 900/1000 finomságú aranyért.

Azok a személyek, kik ezzel a joggal nem éltek, 1936. november 1.-től 15.-ig kötelesek bejelenteni a lakóhelyükre illetékes adóhivatalnál az ezen rudakban, tömbökben vagy érmékben tartalmazott finom fémmennyiséget, legyenek bár ezek a rudak, tömbök vagy pénzérmék Franciaországban vagy külföldön, vagy legyenek bár birtokukban vagy határidőre szállítandók, rendelkezésük alatt lévők vagy előleggel megterheltek.

Azok a társaságok, melyek székhelye Franciaországon kívül van, azonban tőketöbbségük francia nemzetiségű vagy eredetű, ugyanígy kötelesek — a pénzügyminiszter különös rendelkezését kivéve — és tartoznak bejelentésüket a Szajna-megye I. számú egyenesadó igazgatóságának (1<sup>re</sup> direction des contributions directes de la Seine) megküldeni.

Mentesek a bejelentéstől azok a személyek, akik aranyrudakban, -tömbökben, vagy -érmében nem birtokolnak többet mint 200 grammot,

**11. cikk.** A megelőző cikk 2. és 3. bekezdésében említett természetes és jogi személyek kivételes illeték címén az államkincstárnak olyan összeget fognak befizetni, mely megfelel annak az értéknövekedésnek, mely a finomarany mennyiségében a 10. cikk rendelkezései követelkeztében bekövetkezik és melyet a jelen törvényben foglalt pénzügyi rendelkezések foglalnak magukban.

Ez az illeték az egyenesadókra vonatkozó szabályok szerint lesz kivetve és behajtvá.

A pénzügyminiszter rendelettel fogja megállapítani azt a határozott összeget, mely az értéknövekedés folytán előáll, úgyszintén azt az időpontot, melyben a befizetések az államkincstárba teljesítendők lesznek.

A jelen §. első bekezdésében megszabott illeték nem alkalmazandó arra az aranyra, amit természetes vagy jogi személyek kereskedelmi vagy ipari tevékenységük által igazolt szükségletük fedezetére birtokolnak. E rendelkezés alkalmazásának feltételeit egy a pénzügyi- és kereskedelemügyi miniszterek által ellenjegyzett rendelet fogja megállapítani.

**12. cikk.** A bejelentés minden elmaradása vagy minden nem teljes bejelentés oly bírsággal lesz sújtva, mely egyenlő a tizedek elhagyásával a be nem jelentett arany mennyiség értékével. A bírságot az egyenesadók igazgatója állapítja meg és akként fizetendő, mint a 11. cikkben szabályozott illeték.

A társaságok bejelentései az elnökök, az ügyvezető kiküldöttek és ügyvezető igazgatók aláírásával és egyetemleges felelősségével teendők, kik személyesen felelnek az említett társaságokra háruló bírságokért. Ha a felelős személyek fizetni nem tudnak, úgy maguk a társaságok kötelesek a bírságot rendezni.

Ugy az illeték, mint a bírság legkésőbb 1939. évi december hó 31-ig egyenlíthető ki.

Minden intézmény és minden személy, kinek közvetítésével lesznek a rudakban, tömbökben vagy érmékben végbemenő műveleteik foganatosítva, kötelesek kivétel nélkül minden lajstromot és minden tételt bejelenteni, úgyszintén minden hasznos utbaigazítást, az ellenőrzéssel e célból a pénzügyminiszter által megbízott közegeknek. A közlés elmaradása az illetékkódex 226. cikke által megállapított bírsággal és kényszerintézkedésekkel sújtatik.

**13. cikk.** Minden készfizetés ellenében kötött vagy határidőre szóló külföldi deviza vételére vonatkozólag 1936. szeptember 1.-től szeptember 20.-ig a 10. cikkben körülírt természetes és jogi személyek által végbevitt művelet e törvény kihirdetésétől számított 15 nap alatt a pénzügyminiszternek bejelentendők.

A bejelentés elmaradása bírsággal sújtatik, ami a be nem jelentett összegek háromszorosáig terjedhet.

**14. cikk.** 50%-os rendkívüli illeték alá esnek azok a tiszta bevételek, melyek az 1936. évi szeptember 21.-e és 26.-a között a francia

értéktőzsdéken kötött határidőügyletek leszámolásából állanak elő, kivéve a francia állampapírokban eszközölt műveleteket. Ezen illeték alól azok a műveletek mentesek, melyek a megfelelően igazolt kereskedelmi szükségletnek felelnek meg.

Ezen illeték a tőzsdei alkuszok által a felek részére foganatosított rendezések alkalmával visszatartandó. Behajtandó lesz a tőzsdei műveletek új illetékére nézve megállapított módozatok szerint.

### III. cím.

#### *Különös rendelkezés.*

15. cikk. 1936. augusztus 19.-i törvény rendelkezései, amelyek az árak jogosulatlan emelését akarják megakadályozni, alkalmazandók minden oly emelésre, amelyet a leértékelés örve alatt alkalmaznak, kivéve, ha vitán kívül nem igazolják az ezen törvény által létesített bizottságok előtt, hogy azok a behozott árak értékének emelkedéséből erednek.

Abban az esetben, ha 1936. december 31.-e előtt a megélhetési indexnek egy jelentékeny emelkedése állana elő az 1936. október 1.-i indexsel szemben, a kormány a nemzeti gazdasági tanács javaslatára és az államtanács rendeletével kötelező egyeztető és döntő eljárást szervezhet 6 hónapi hatállyal, melynek hivatása lesz az ezen áremelkedésből keletkező viták szabályozása és a fizetésekre vonatkozó kollektív szerződések záradékainak megszerkesztése, végrehajtása és felülvizsgálat alá vétele. Hasonlóképen az ezen okból e törvény által feljogosított szervek javaslata alapján követelheti az ármegállapításnak alávetett mezőgazdasági cikkek árainak felülvizsgálását.

Ez a törvény melyet a szenátus és képviselőház megfontolt és elfogadott, mint államtörvény lesz végrehajtva.

1936. október 1.

Ezt kiegészítette a francia Állam és a Banque de France között létrejött alábbi megállapodás:

*Megállapodás a pénzügyminiszter és a Banque de France kormányzója között.*

Alulírottak M. Vincent Auriol, pénzügyminiszter az állam nevében egyrésztől, M. E. Labeyrie, a Banque de France kormányzója, megfelelően igazolva a Banque de France tanácsának 1936. szeptember 25.-én kelt elhatározásával másfelől, következőleg állapodtak meg:

1. cikk. Az e megállapodást megerősítő törvény kihirdetése után a Banque de France az újraértékeléshez átadja:

1. aranykészletét (érmék és tömbök);

2. a heti kimutatásában a következő címek alatt kimutatott külföldi devizákban rendelkezésre álló követeléseit:

a külföldön látra szóló követelések (disponibilitás);

a külföldre leszámított kereskedelmi értékek;  
a külföldre rövid lejáratra szóló és forgalomképes értékek és más hasonlók.

Ezen újraértékelés fogatosítottatik:

1. ami az aranyat illeti, az érmék és tömbök tényleges súlya szerint frankonként 49 milligramm 900/1000 finomságu aransúly alapján,

2. ami a külföldi aranyra átalakítható devizákat illeti, új tényleges paritásukon ugyanazon aransúly alapján;

3. ami a külföldi aranyhoz nem fűzött devizákat illeti, e devizáknak a jelen megállapodást jóváhagyó törvény kihirdetése utáni első tőzsdenapon jegyzett párisi piaci középárfolyamok alapján.

Azok a devizák, melyek külföldi érmékben határidőre kötött hiteleknek felelnek meg, újraértékelendők, a jelzett hitelek valóságos kiegyenlítésének megfelelően. Mégpedig a fentebb megállapított arany-nak megfelelő új tényleges paritáson, ha aranyra átalakítható devizákról van szó, vagy pedig a párisi piacon a megtérítés napján érvényes középárfolyamon, az aranyra nem átalakítható devizákért.

2. cikk. A fentebbi cikkben megállapított újraértékelésből származó többletnek a következő rendeltetése lesz az alábbi sorrendben:

1. 10 milliárd frank erejéig hivatva lesz a jelen megállapodást megerősítő törvény 3. cikke által létesített és az árfolyam állandósítására szolgáló alap dotálására,

2. a rendelkezésre álló többlet erejéig fel lesz használva azon ideiglenes előlegek fedezésére, melyeket az 1936. június 18.-i megállapodásból folyólag a Banque de France a kincstár rendelkezésére bocsátott.

3. cikk. A kiegészítő újraértékelés eredménye, mely esetleg a frank új aranytartalmának megállapításából kifolyólag áll elő, az államot fogja illetni azon feltételek mellett, melyek egy későbbi megállapodásban lesznek megszabva. Ez az eredmény hasonlóképp, mint az árfolyamok állandósítására szolgáló alap, felszámolásnak eredménye, fel nem használható másra, mint az államadósság csökkentésére.

Páris, 1936. szeptember 25.

Ezek szerint a franknak az 1928. június 25.-i stabilizációs törvényben megállapított 65.5 milligramm aranytartalma 49—43 milligrammra csökkent, a leértékelés tehát 25—33% között ingadozik. Az így leértékelt frank a háborúelőtti frank 14%-ának felel meg.

## Svájc.

A francia leértékelési törvényt Svájc intézkedése követte.

Jellemző a svájci szövetségi elnöknek a leértékelés szükségességére vonatkozó kijelentése, mely szerint sem ő, sem pedig a szövetségi tanács nincsenek abban a hitben, hogy a leértékelés az összes kérdéseket megoldja, ez azonban az orvoslásnak egy lehetséges módja, feltéve, hogy jól alkalmazzák. Svájcnak nagy



érdeke, hogy a világforgalom megélénküljön és ezt a célt szolgálja a valuta stabilizációja. Ennek eszköze a leértékelés. Kellemetlen elmélet ugyan, de a nagy államok elmélete és ezek parancsolnak. A leértékelés a népvagyon szempontjából nem tiszta pótolhatatlan veszteség. Az ország gazdagsága, annak produktív ereje. Ha sikerül a leértékeléssel a kereskedelmet és az utazást újból felélnkíteni, úgy a veszteséget pótolni lehet.

A törvény szövege a következő:

A svájci szövetségi tanács az 1936. és 1937. évi államháztartás pénzügyi egyensúlyának helyreállítása céljából tett rendkívüli intézkedéseiről szóló 1936. január 31.-én kelt szövetségi határozat 53. cikkének első bekezdése alapján a következőket rendeli:

#### 1. cikk.

A Svájci Nemzeti Bank bankjegyeire vonatkozóan a törvényes árfolyam megállapítottatik. Ennélfogva az országban e bankjegyekben eszközölt minden fizetés joghatályos.

#### 2. cikk.

Megszűnik a Svájci Nemzeti Banknak az a kötelezettsége, hogy a Svájci Nemzeti Bankról szóló 1921. április 7.-i és 1929. december 20.-i szövetségi törvények 20. és 20. cikkei értelmében bankjegyeit aranyban vagy aranydevizában váltsa be. Azonban fennmarad az a kötelezettsége, hogy a bankjegyek törvényes fedezetét fenntartsa.

#### 3. cikk.

A Svájci Nemzeti Bank utasítottatik, hogy a frank aranyértékét 190 és 215 milligramm finom arany között tartsa. Ez átlagban a frank 30 százalékos leértékelésének felel meg.

#### 4. cikk.

E rendelkezés 1936. szeptember 28.-án lép hatályba.

Bern, 1936. szeptember 27.

Ugyancsak a svájci szövetségi elnök egy későbbi kijelentése szerint a svájci frank továbbra is az aranyhoz van kötve. A svájci frank lényege a leértékelés folytán nem változott, csupán a bankjegyeknek aranyra való átváltása szűnt meg, mint a háborús években. Ez és a frank aranytartalmának változása az, ami valutatechnikai értelemben változást szenvedett. Svájc nem hagyja figyelmen kívül, hogy a külföldi fizetési eszközök értékelésének mértéke az arany marad. Svájc ne igazodjék árfolyamok, legkevésbé francia, angol és amerikai árfolyamok után, csak annyiban, amennyiben azok az arannyal szemben szilárdak maradnak. Svájc aranyvalutájának jellemzője, az értékingadozásokat szolgáló marge és a szabad aranyforgalom. A Svájci Nemzeti Banknak aranyat kell vennie és eladnia, hogy a svájci frank árfolyamát szilárdan tartsa.

## Hollandia.

Hollandia valutaintézkedésének szükségességét az az adat igazolja, hogy a termelés értékét adóban és kamatban 9.2%, míg 1934-ben már 13.8% terhelte, e mellett pedig a termelés mennyisége csökkent. A vonatkozó törvény itt következik:

*Az 1936. szeptember 26.-i királyi rendelet.*

Aranyérméknek és egyéb aranyak kivitele a pénzügyminiszter által megállapítandó időponttól kezdve időlegesen meg fog tiltatni, azonban bizonyos meghatározott esetekben a pénzügyminiszter által, vagy intézkedése folytán a tilalom alól felmentés adható. E rendelet végrehajtására a pénzügyminiszter nyert megbízást.

*Az 1936. szeptember 30.-i törvény.*

### 1. cikk.

E törvény hatályba lépésével az 1936. évi szeptember 26.-i 52. számú, az aranyérmék és egyéb arany kiviteli tilalmát tartalmazó királyi rendelet keltezése napjától fogva joghatályossá válik.

Hatályosságát addig tartja meg, míg a pénzügyminiszter előterjesztésére visszavonatik. E visszavonás a németalföldi hivatalos lapban fog közzéírni tétetni.

Ezzel kapcsolatban az államkincstár 300 millió forintos alapot létesített, melynek az a rendeltetése, hogy értékek vételével és eladásával a devizaárfolyamokra hatást gyakoroljon. Kiegészíti e rendelkezéseket az indokolatlan árdragítás megakadályozását célzó törvény.

Érdekes, hogy a leértékelést rendelő törvény lényegében csak aranyérmék és az arany kivitelt tiltja. Ha figyelembe vesszük azonban, hogy az aranyvaluta gazdálkodás teljességének lényeges ismertető jele az arany szabadforgalma, mert hiszen az arany ki- és beözönlése a valuta szabályozója, úgy nyilvánvalóvá válik, hogy az elrendelt kiviteli tilalom a pénzérték esetét idézi elő, tehát ez az intézkedés magábanvéve elegendő arra, hogy a holland forint leértékelése következzen be. Minthogy pedig a törvény nem állapítja meg a leértékelés arányszámát, nyilván a szabad forgalomra bizza a holland forint értékének kialakulását. Ennek a belföldre korlátozott szabad aranyforgalomnak mint értékszabályozónak helyes irányítására hivatott a fentebb említett 300 millió forintos valutaállandósági alap.

## Olaszország.

Olaszország leértékelési törvénye az 1927. december 21.-i rendelkezésre utal, mely a fontsterling árfolyamát 90 lirában, a dollár árfolyamát 19 lirában állapította meg. A leértékelés mértéke 41%, így a leértékelés a háborúelőtti lira értékének 16% -a.

A törvény a következően hangzik:

*Az 1936. október 5.-i 1745. számú királyi rendelet-törvény.*

*Az 1927. december 21.-i kir. rendelet-törvény módosításáról.*

**1. cikk.** Az olasz lira tényleges értéke 100 névértékű liránként 4.677 gramm finom aranyanak felel meg.

**2. cikk.** A kormányfő, az első miniszter-államtitkár, a pénzügyminiszter és a minisztertanács javaslatára az olasz lira 1. cikk szerinti értéke legfeljebb 10 százalékos hányaddal csökkenthető kir. rendelettel.

**3. cikk.** Az Olasz Bank bankjegyei, nemkülönben az államjegyek és az ércpénz a Királyságban, a Gyarmatokban és a Birtokokban teljes törvényes értéküket megtartják.

E rendelkezés nem jelent változást ezeknek az értékeknek fizetésül felhasználhatósága tekintetében, akár közpénztárakkal szemben való kötelezettséggel vonatkozásban, akár mindazokkal a magánosokkal szemben, kik a Királyságban, a Gyarmatokban és a Birtokokban mint törvényes pénzt fogadják el, még ellenkező megállapodás esetében sem.

**4. cikk.** Az Olasz Bank fel van hatalmazva arra, hogy aktiváit olasz lirában, e rendelet 1. cikke szerint megállapított arany alapon, összes aranyban vagy devizában létező tartalékjait az 1936. szeptember 30.-i időpont szerint vegye számításba.

A Bank tartalékjainak visszaértékeléséből felmerülő többletérték az Állam javára iratik.

**5. cikk.** A kormányfő, az első miniszter-államtitkár és a pénzügyminiszter javaslatára hozott kir. rendeletekkel egészben vagy részben felfüggeszthetők az 1931. évi szeptember 29.-i 1207. sz. királyi rendeleten alapuló, a tőkeforgalom és a külföldi kölcsönös áruforgalom tárgyában fennálló intézkedések, memkülönben az ezeket követő egyéb törvényhozási intézkedések anyaga is.

**6. cikk.** A kormányfő, az első miniszter-államtitkár és a pénzügyminiszter javaslatára az Olasz Bank kormányzójának meghallgatása után hozott királyi rendeletekkel fognak e királyi rendelet-törvényt kiegészítő és végrehajtó szabályok közzétételni.

**7. cikk.** Ez a rendelet a Királyság Hivatalos Lapjában való közzététel napjával lép hatályba és törvénné való átváltoztatása céljából az országgyűlésnek lesz benyújtva.

A pénzügyminiszter felhatalmaztatik a vonatkozó törvényjavaslat benyújtására.

Elrendeljük, hogy ez a rendelet az állam pecsétjével ellátva csatoltassék a törvények hivatalos gyűjteményéhez és az Olasz Királyság rendeleteihez, kiadván mindazoknak, kik illetékesek azt megtartani és megtartatni.

A leértékelés folytán előállható árdragítás megakadályozása céljából az olasz kormány egyidejűleg rendeletet bocsátott ki az alábbiakban:

*Az 1936. október 5.-i 1746. sz. királyi rendelet-törvény.*

*A nemzeti kereskedelem zavarainak és a megélhetési viszonyok rosszabbodásának leküzdéséről.*

1. cikk. Tilos bármilyen természetű árut magasabb áron eladni, mint amennyit a nagyban és kicsiben árusító üzletekre a központi ár-vizsgáló Bizottság és a vidéki árelenőrző Bizottságok állapítottak meg e rendelet 2. cikke szerint.

Árúkat, amelyek nagybani és kicsinybani árait a fent említett Bizottságok nem állapították meg, tilos magasabb áron eladni, mint amennyi a vidéki gazdasági testületi Tanács árjegyzékeiből vagy más módon állapították meg 1936. évi szeptember havi piaci ár gyanánt.

2. cikk. (Az ár vizsgáló Bizottság szervezetéről szól.)

3. cikk. E rendelet hatálybalépésének időpontjától számított két év tartamára a városi ingatlanok bérösszege nem emelkedhetik, bármilyen használatra vannak szánva, sem a falusi telkeké, még ha más bérlok vagy haszonbérlok következnenek is az ingatlan használatában.

Ugyanebben az időszakban a bútorozott szobák bérbeadói nem emelhetik az 1936. szeptember 1.-ének megfelelő árakat.

Minden szerződés, mely magasabb árban történt megállapodást tartalmaz, mint amely a rendelet hatályba lépése időpontjától kezdve megfelel, érvénytelen.

A bérlo a bérleti szerződés megszűnésétől egy éven belül a túlfizetett összeget visszakövetelheti.

4. cikk. E rendelet hatályba lépésének időpontjától számított két év tartamára senki sem emelheti a vizellátás, a villamosenergia, a gáz fentemlített időpontban érvényben levő árát, bármilyen célra használnak ezek, nemkülönben a személy és teherszállítási közszolgálat érvényben levő díjszabásait, akár önkormányzati, tartományi, községi vagy szövetségi, társulati vagy magánkezelésben vannak.

A kormányfő rendeletével a korporációk miniszterének hozzájárulásával az előző szakaszban említett díjszabások és árak ellenőrzésére hivatott állami közigazgatás előterjesztésére, a 2. cikkben említett központi Bizottság véleménye alapján a kivételes körülmények figyelembe vételével az előző szakaszban foglalt tilalom a körülményeknek megfelelő határig módosítható.

5. cikk. E rendelet hatályba lépésétől kezdve 1936. december 31.-ig senki sem emelheti a szállodák, penziók és fogadók árait. E határidő végéig folytatódik a szállodák és a turisztika, fasiszta nemzeti Szövetségének „szállodabon” szolgálata a jelenleg érvényes feltételek mellett.

1937. és 1938. évekre a sajtó és propagandaügyi miniszter fogja megállapítani azokat az árakat, melyeket a szállodák, penziók és fogadók alkalmazni tartoznak azon a legmagasabb és legalacsonyabb határon belül, melyet az említett Miniszter meghatároz.

A sajtó- és propagandaügyi miniszter előterjesztésére királyi rendelet fog kibocsátatni e cikk rendelkezéseinek végrehajtására vo-

natikozó szabályokra és a fent említett „szállodabonok” szolgálatára vonatkozó rendtartásra nézve.

6. cikk. Aki megsérti, vagy megszegi e rendelet 1., 4., 5. cikkeiben foglalt rendelkezéseket, 10.000 liráig terjedhető bírsággal, súlyosabb esetekben egy évig terjedhető fogsággal büntetettetik.

(2—3. bekezdés eljárási rész.)

7. cikk. Aki árukat szerez be a saját mezőgazdasági, ipari vagy kereskedelmi üzemének rendes szükségletén felül oly módon és oly mennyiségben, hogy azok az árak növekedését a kereskedő feltételeivel nem igazolható módon előidézi, avagy más módon zavarják a kereskedelmet, három hótól két évig terjedhető börtön- és 10.000 liráig terjedhető pénzbüntetéssel büntetettetik.

8. és 9. cikk (végrehajtási rendelkezések).

10. cikk. Ez a rendelet a Királyság Hivatalos Lapjában való közzététel napjával lép hatályba. (Egyéb közjogi rendelkezések.)

Hogy milyen fontosságú a leértékelést követő áremelkedés korlátozása, kiténik abból, hogy Belgiumban 1935. március 15.-i állapothoz képest 1936. szeptember 15.-én a kenyér 58, a rizs 28, a tojás 103% -kal drágult. A munkás élelme 25—26% -kal drágább, mint a leértékelés előtt, az összes létfenntartási költség pedig 13—15% -kal emelkedtek.

### Csehszlovákia leértékelési törvénye:

*A csehszlovák pénzérték újabb szabályozásáról szóló 1936. évi október 9.-i törvény.*

#### 1. §.

(1) A csehszlovák korona mint a csehszlovák köztársaság pénzértéke legalább 30.21 és legfeljebb 32.21 milligramm finom aranyban állapítottatik meg.

(2) Felhatalmaztaták a kormány, hogy a csehszlovák koronának az aranyhoz viszonyított értékét rendelettel állapítsa meg.

(3) A Csehszlovák Nemzeti Bank köteles a csehszlovák korona árfolyamát az (1) és (2) bekezdések rendelkezéseinek megfelelő színvonalon tartani.

(4) E rendelkezések a csehszlovák koronának az aranyhoz való értékét meghatározó törvényes határozatok helyébe lépnek.

(5) A (1) és (2) bekezdés szerint megállapított csehszlovák korona minden olyan jogviszonyban, mely csehszlovák kormánnt vesz számitásba, 1 : 1 arányban lép az eddigi pénzérték helyébe.

#### 2. §.

Az aranyérmék nyers súlyát (szemer) kormányrendelet fogja megállapítani.

## 3. §.

A Csehszlovák Nemzeti Bank aranyállományának és idegen fizetési eszközeinek értékéből előálló gyarapodás, mely a Banknak aranyban és idegen fizetési eszközökben fennálló kötelezettségeinek levonása után fog megállapítást nyerni, e törvény hatályaba lépésének napján leendő állapot szerint, egyelőre az 1. §. (1) bekezdésében meghatározott felsőhatár alapul vétele mellett lesz elszámolva és az állam tulajdona. Ezt a Csehszlovák Nemzeti Banknál mint állandó betétet kell vezetni azzal a rendeltetéssel, hogy a Csehszlovák Nemzeti Bank az 1. §-ban meghatározott kötelezettségének eleget tehesen. E betét elszámolására és kezelésére vonatkozó részletes határozmányokat az állam és a Csehszlovák Nemzeti Bank között létrejövő különös egyezmény fogja megállapítani.

## 4. §.

Azt az aranyat, mely az 1934. szeptember 10.-én kelt, a külföldi fizetési eszközök, a külfölddel szemben fennálló követelések nemes fémek és értékpapírok bejelentéséről és köteleességszerű felajánlásáról szóló kormányrendelet szerint az 1934. december 7.-i kormányrendelet alapján köteleességszerű bejelentés és beszolgáltatás alá esett, a Csehszlovák Nemzeti Bank e törvény hatályaba lépte előtti csehszlovák korona értékének megfelelő áron fogja átvenni.

## 5. §.

E törvény által az állandó bizottság 1929. november 7.-i intézkedése és az 1934. február 17.-i törvény megváltoznak.

## 6. §.

Ez a törvény kihirdetése napján lép hatályba és a pénzügyminiszter hajtja végre.

*Az 1935. október 9.-i kormányrendelet, mellyel a csehszlovák korona értéke az aranyhoz való viszonylatban pontosan megállapítatik.*

A csehszlovák Köztársaság kormánya az 1936. október 9.-i törvény 1. §-ának 2. bekezdése alapján a csehszlovák pénzügy újabb szabályozása tárgyában a következőket rendeli:

## 1. §.

A csehszlovák korona értéke 31,21 milligramm finom aranyban állapítatik meg.

## 2. §.

Ez a rendelet a kihirdetés napján lép hatályba és a pénzügyminiszter hajtja végre.

Az 1934. február havában történt leértékelés figyelembe vételével a csehszlovák korona értékcsökkenése az 1919. évi állapothoz képest 32,2%-ot tesz ki.

Azt az elvet, hogy a leértékelés magábanvéve milyen kevés hatással van a gazdasági fellendülésre, szabatosan és tömören fejezte ki dr. *Mühlig*, a német ipari szövetség gyűlésén, Brün-  
ben: Végzetes tévedés lenne azt hinni, hogy a csehszlovák ko-  
rona leértékelésével lényeges jelentőségű dolog történt. A leér-  
tékelés csak kiinduló pontja lehet a viszonyok jobbrafordulásá-  
nak. Ezt nagyvonalú, a kölcsönös árucserét elősegítő kereske-  
delmi politikának kell követnie. Kölcsönös egyetértéssel tiszta  
valutaviszonyokat kell teremteni, kereskedelempolitikai tekintet-  
ben le kell szerelni, meg kell szabadulni a nemzetközi fizetési  
forgalom gátlásaitól, hosszulejáratu kereskedelmi- és vámegegyez-  
ményekre és nagyobb gazdasági területek kialakítására kell töre-  
kedni, ezzel kapcsolatosan azon kell lenni, hogy a kényszer de-  
vizagazdálkodás, úgyszintén a kliring- és kompenzációs rendszer  
is fokozatosan megszűnjék. Ha nem nyulnak ezekhez a rend-  
szabályokhoz, úgy a jelenlegi leértékelés teljesen haszontalan és  
céltalan és egyebet nem eredményez, mint leértékelt koronát és  
mesterségesen előidézett drágaságot anélkül, hogy a munkanél-  
küliség csökkenne.

Igen figyelemreméltóak *Sokalnak* a leértékelésnek a ter-  
melésre és kereskedelemre kifejtett hatására nézve a már idé-  
zett munkájában felállított alapelvei. Az az üzem, mely belföldi  
anyaggal dolgozik és termékeit belföldön helyezi el, csak akkor  
nyerséges, ha a konjunktúra általánosan felélénkül; az, mely  
nyersanyagát külföldről szerzi be és termékeit csak a belföldön  
helyezi el, hátrányos helyzetbe kerül; míg az az üzem, mely a  
nyersanyagot belföldön szerzi be és termékeit exportálja, a leg-  
előnyösebben dolgozik. A második és harmadik csoport között  
foglal helyet az az üzem, mely külföldi nyersanyagból export-  
cikket gyárt. Ennek helyzete a behozott nyersanyag áremel-  
kedésének és a leértékelés folytán előállott exportforgalom  
emelkedéséből származó haszonnövekedés egymáshoz való vi-  
szonyától függ.

*Dr. Pethő Tibor.*

## Huzamos szerződések.

Irta: *Dr. Beck Salamon.*

1. Derék favágók ritmikus fejszeccapásai rendre kidöntik  
a fákat — egyikből lesz épületfa, ami évek hosszú sorára szóló  
használatot, a másikkból — tűzifa, ami egyszeri gyors elhasználást  
jelent. Nem véletlen dolga a szétválasztás — a fa technikai  
adottsága szerint különül el a két csoport.

Ami a derék favágók meg tudnak cselekedni, a jogtudo-  
mánytól is el lehet várni.

Mégis a jogtudomány adós maradt a szerződések szét-  
különítésével, hogy vannak oly szerződések, amelyek rögtön le-